

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความรู้ความเข้าใจของพระสงฆ์ต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ของพระนิสิต (ปริญญาตรี) ภายใต้อาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และโครงการพระธรรมจาริก วัดศรีโสดา ผู้ศึกษาได้ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา ซึ่งสามารถแยกออกเป็นประเด็นดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่เชิงพุทธธรรม
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

นิการณ (2546 : 5) อ้างจาก ชาวล (2509 : 187-214) ได้กล่าวว่า ความรู้ หมายถึงการระลึกได้ของเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจแล้วแปลและย่อรวมกัน

ทวี (2546 : 6) อ้างจาก ประสาน (2520 : 10) ได้กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นตอนแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ อาจจะโดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยิน หรือได้ฟัง ความรู้ในขั้นนี้ประกอบด้วยคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหา มาตรฐาน เป็นต้น

ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นพฤติกรรมขั้นต่อไปของมนุษย์ ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมองและทักษะในขั้นสูงจนถึงระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งอาจทำได้ทั้งที่เป็นการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ แล้ว โดยการฟัง เห็น อ่าน หรือเขียน ความเข้าใจนี้อาจแสดงออกในรูปของการใช้ทักษะ หรือการแปลความหมายต่าง ๆ เช่น การบรรยายข่าวสาร โดยการใช้คำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายไว้เดิม

ทวี (2546 : 8) ได้กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจำความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ โดยการนึกได้ มองเห็น ได้ยิน ได้ฟัง และไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อน และกล่าวว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการสื่อความหมาย หรือแสดง

คิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ หลังจากที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ แล้ว โดยยังความหมายเดิมเอาไว้เป็นความรู้ในขั้นลึกซึ้ง ซึ่งเข้าใจถึงความสัมพันธ์ในส่วนประกอบย่อยต่างๆ ของเรื่องราว นั้นๆ

Benjamin (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) หมายถึงพฤติกรรมและสถานการณ์ที่เน้นการจำ ไม่ว่าจะเป็นการระลึกถึงหรือระลึกได้ก็ตาม เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมสาระต่าง ๆ เหล่านี้ จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ขั้นที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นไป โดยความรู้นี้อาจแยกออกเป็นความรู้เฉพาะสิ่ง ความรู้ในเรื่องระเบียบการและความรู้เรื่องสากล เป็นต้น ส่วน ความเข้าใจ (Comprehensive) นั้นหมายถึง ความสามารถทางปัญญาและทักษะอันได้แก่ (บุรณศิริ, 2546 :113-14)

1. ความสามารถที่จะให้ความหมายของคำ
2. ความสามารถในการเข้าใจความหมายของการคิด (ตีความ)
3. ความสามารถในการคาดคะเนถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้น ได้จากการกระทำ (ประเมินค่า)

จะเห็นได้จากการที่บุคคลจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น อย่างแท้จริง ซึ่งความรู้นี้อาจจะมาจากการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน หรือการทำงานซ้ำ ๆ อยู่จนกระทั่งเกิดความชำนาญในงาน

สุชาติ (2548 : 16) อ้างจาก สุนันท์ (2524 : 4) ได้กล่าวว่า ความรู้หมายถึง ความสามารถในการทรงไว้ รักษาไว้ ซึ่งข้อเท็จจริงเรื่องราวรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน และความเข้าใจ หมายถึงความสามารถในการเก็บรวบรวมความรู้ แล้วขยายความรู้ความจำนั้นให้ได้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล

ปริญญ (2532 : 10) ได้กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่รู้เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมนั้น ๆ ได้ โดยแบ่งเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรือความรู้ต่อเรื่องระดับกว้าง

วาสนา (2546 :7) ได้กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความทรงจำในเรื่องราวข้อเท็จจริงรายละเอียดต่าง ๆ และความสามารถในการนำความรู้ที่เก็บรวบรวมมาใช้ตัดแปลงอธิบาย เปรียบเทียบในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างมีเหตุผล และความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและรวมถึงการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ตามขั้นตอน ทักษะต่าง ๆ ทางสมอง 6 ชั้น คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

เขวาลักษณ์ (2546 : 20) ได้กล่าวว่า ความรู้หมายถึงการจดจำเรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการสังเกต หรือการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการและประสบการณ์จนเกิดเป็นความ

เข้าใจ และได้มีการนำความรู้เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติในสถานการณ์จริง ให้สังเกตได้ และสามารถวัดได้

จิระวรรณ (2534 : 23) อ้างจาก Bloom (1967 : 33) ได้กล่าวว่า ความเข้าใจ (Comprehension) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญา และทักษะเบื้องต้น แบ่งออกเป็น

1. การแปลความ คือ แปลความจากแบบหนึ่ง ไปสู่อีกแบบหนึ่ง โดยรักษาความหมายเดิมให้ถูกต้อง

2. การตีความ คือ ขยายจากเนื้อหาเดิมด้วยการสร้างขึ้นด้วยรูปแบบใหม่

วิจารณ์ (2547 : 23) ได้กล่าวว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม หรือ ASHET ได้แก่

A-Artifact คือ ความรู้ที่อยู่ในวัตถุ เช่น โทรศัพท์มือถือของท่าน ปากกา หนังสือ วิชิตี มีความรู้ผู้นั้น

S-Skill คือ ทักษะ ในที่นี้หมายถึงความรู้ที่ได้จากการฝึกฝน ไม่ใช่แค่รู้ธรรมดา ท่องจำไม่มีทางได้

H-Heuristics, commonsense สามัญสำนึก เป็นความรู้ อย่างหนึ่ง ซึ่งหลาย ๆ ครั้งเราก็ไม่แน่ใจว่าถูกหรือผิด ก็ต้องลอง

E-Experience ประสบการณ์ เป็นความรู้ อย่างหนึ่ง เป็นความรู้ Tacit ถ้าเราแะออกมาได้ เป็น Explicit เราก็จะรู้เข้าใจมันอย่างดี แต่หลาย ๆ เรื่องเราอธิบายไม่ได้ แต่เรามีประสบการณ์เวลาทำ เราดึงประสบการณ์มาใช้เป็นความรู้

T-Natural Talent พรสวรรค์ เป็นความรู้ อย่างหนึ่ง คนบางคนจะเล่นดนตรีได้เก่งมากเพราะหูดีมาแต่กำเนิดอย่าง Mozart

ความรู้สื่ออย่างแรกเป็นพรแสวง หนึ่งอย่างเป็นพรสวรรค์

นอกจากนี้ วิจารณ์ (2547 : 17-18) ได้กล่าวว่า ศาสตร์ด้านการจัดการความรู้ คำว่า “ความรู้”

มีความหมายหลายนัยหลายมิติ ได้แก่

1. สิ่ง que เมื่อ นำไป ใช้ จะ ไม่ หมด หรือ สึก หรอ แต่ ینگ อก กงย หรือ อก กง ม ชีน

2. สาร สน เทศ ที่ นำ ไป สู่ การ ปฏิ บั ดิ

3. เป็น สิ่ง ที่ คาค เคา ไม่ ได้

4. เกิด ชึ้น ณ จุด ที่ ต้อง การ ใช้ ความ รุ้ นั้น

5. เป็น สิ่ง ที่ ชึ้น กับ บริบ ท และ กระจ่ ดุน ให้ เกิด ชึ้น โดย ความ ต้อง การ

ศรีวรรณ (ม.ป.ป. : 76) ได้กล่าวว่า ความเข้าใจ (Understanding) หมายถึง การสร้างความเชื่อมโยงที่เหมาะสมเกี่ยวกับความเข้าใจนั้น ๆ โดยอาศัยหลักของการถ่ายโยงการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเราจะเข้าใจสถานการณ์นั้น ได้ดีขึ้น ถ้าสถานการณ์ใหม่มีสิ่งคล้ายคลึงกับสถานการณ์เดิม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่ตั้งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ; ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์; สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ; องค์วิชาในแต่ละสาขา เช่น ความรู้เมืองไทย ความรู้เรื่องสุขภาพ

ราสี (2549 : 23) ได้กล่าวว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ความรู้เด่นชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นเอกสาร หรือวิชาอยู่ในตำรา คู่มือปฏิบัติงาน
2. ความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวคน เป็นประสบการณ์ที่ตั้งสมมายาวนาน เป็นภูมิปัญญา

สุวัฒน์ (2550 : 18-20) ได้กล่าวว่า ความรู้คือ สิ่งที่บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ การฝึกอบรม การศึกษาเล่าเรียนและจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติได้อย่างไม่จำกัดเนื้อหา วิธีการ สถานที่ ช่วงเวลาและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยตัวมันเอง สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามข้อจำกัด วัตถุประสงค์และความต้องการของผู้ใช้เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า ความรู้มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่มีตัวตน ไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถสร้าง เรียนรู้ เสาะแสวงหา รับเก็บรักษา ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนให้กันและกันได้ด้วยกิจกรรมทางสมองและกระบวนการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล และสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสรุปคือ

1. ความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้สร้างขึ้นและเสาะแสวงหามาเพื่อใช้ประโยชน์ส่วนตนและสังคม
2. ความรู้เป็นนามธรรม ไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ เป็นทรัพย์สินที่ใช้ไม่มีวันหมด เมื่อใช้ความรู้ไปมีแต่จะปรับปรุงและพัฒนาความรู้ให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น เมื่อใช้และให้ความรู้ใครไป ความรู้ก็ยังคงอยู่กับตัวเองเสมอไม่เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา และถูกเปลี่ยนมือไปเหมือนสินค้าประเภทอื่น ๆ
3. ความรู้เป็นเพียงอำนาจแฝงอย่างหนึ่งเท่านั้น ความรู้จะกลายเป็นอำนาจอันยิ่งใหญ่ได้เมื่อคนเรารู้จักนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างชาญฉลาดเท่านั้น
4. ความรู้สามารถเก็บไว้ในแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งในตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกองค์กรในรูปแบบสื่อ สิ่งพิมพ์ เอกสารกระดาษ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลความรู้ (Knowledge Base.IT) และความรู้ในสมองของพนักงาน

5. ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นมาใหม่ได้ตลอดเวลา เพราะความรู้จะทำให้ตัวมันเองล้าสมัยไปภายในเวลาไม่นานนัก และจะมีการคิดสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ มาท้าทายความรู้เดิมอยู่เสมอ

6. ความรู้สามารถสร้างสรรค์ แบ่งปัน แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดให้แก่กันและกันได้โดยต้นทุนทางความรู้เดิมของผู้ให้นั้นยังคงอยู่อย่างครบถ้วน ยกเว้นบุคคลหรือองค์กรนั้นขาดความเอาใจใส่ในการเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศและความรู้ของตนเองไว้

7. ความรู้เป็นยอดปิระมิดบนฐานสารสนเทศและข้อมูลปลายยอดความรู้คือปัญญา

8. ความรู้เป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่คนในยุคสมัยนี้ต้องเรียนรู้และแสวงหาเพื่อสั่งสมภูมิปัญญาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพการงาน การสร้างมูลค่าที่แท้จริง (True Value) และมูลค่าเพิ่ม (Added Value) ให้แก่ชีวิต ทั้งบุคคลและองค์กรก็ต้องมีแรงจูงใจใฝ่รู้ในสังคมความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ โดยสร้างระบบการเรียนรู้เรื่องอดีตปัจจุบันและอนาคต เพื่อนำมาประมวลให้เกิดภูมิปัญญาและอัจฉริยภาพ เพื่อใช้ประโยชน์กับการทำงานและชีวิตในปัจจุบันด้วยการจัดมอบส่งความรู้ให้แก่กันและกันระหว่างองค์กรและคนทั้งประเทศด้วยระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ประเทศชาติจึงจะเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ ไม่ใช่มุ่งแต่แสวงหาทรัพย์สินเงินทอง สร้างฐานะ ยศลาภบรรดาศักดิ์ ความสุขสะดวกสบายส่วนตน จนลืมคุณค่าแห่งชีวิตที่แท้จริง คือคุณค่าแห่งทรัพย์สินทางปัญญา นั่นคือ การใช้สติปัญญาเป็นเครื่องมือนำทางชีวิตและการพัฒนาจึงจะนำพาชีวิตตน สังคมและประเทศชาติสู่ความสุขความเจริญอย่างแท้จริงได้

9. ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้องค์กรดำรงอยู่และขับเคลื่อนต่อไปได้ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน

10. ความรู้เป็นสมบัติกลางและทรัพย์สินของโลกที่คนทั้งหลายสามารถเรียนรู้เข้าถึง แบ่งปันและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันได้ องค์ความรู้ใหม่อันเกิดจากผลการวิจัยของบุคคลองค์กรหรือประเทศใดย่อมเป็นลิขสิทธิ์ส่วนบุคคล องค์กรหรือประเทศนั้น ๆ บุคคล องค์กร หรือประเทศอื่นจะนำไปใช้ต้องได้รับอนุญาต มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นโจรกรรมทางความรู้ฐานละเมิดลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น การถูกลงโทษตามกฎหมายยังไม่รุนแรงเท่าการถูกสังคมประณามฐานละเมิดเกียรติศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น

จากการให้ความหมายความรู้ความเข้าใจของบุคคลต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวโดยสรุปว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง สิ่งที่ได้ถูกส่งสมมาจากประสบการณ์ด้วยการได้ยืมทางหู การได้เห็นทางตา การได้ดมกลิ่นทางจมูก การได้ลิ้มรสทางลิ้น การได้สัมผัสทางกายรวมถึงความรู้สึทาง

อารมณ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของบุคคลแล้วประมวลรวมเป็นความจำนำไปสู่การจำแนกสิ่งต่าง ๆ ให้กลายเป็นองค์ความรู้ความเข้าใจว่าเป็นอย่างนั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันไป

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่

ความเป็นมาของ “ทฤษฎีใหม่”

ก่อนจะมาเป็นทฤษฎีใหม่ ด้วยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยความทุกข์ยากของพสกนิกรชาวไทย พระองค์ทรงเสด็จเยี่ยมพสกนิกรไทยของพระองค์ทุกแห่งหน ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม และทรงมีพระเมตตาช่วยเหลือราษฎรอย่างไม่รู้สึกรู้หายเหนื่อยพระวรกาย ซึ่งจะเห็นได้จาก พระองค์ทรงพระราชทานโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นจำนวนมากมายอย่างสม่ำเสมอ เวลาผ่านไปพระองค์ท่านก็ทรงพระราชทานโครงการใหม่ ๆ ขึ้นมาเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษตั้งแต่ทรงเสด็จครองสิริราชสมบัติ ที่พระองค์ทรงมีพระเมตตาต่อพสกนิกรชาวไทยทุกคนอย่างเสมอภาค นับเป็นความโชคดีและเป็นบุญของปวงชนชาวไทยอย่างยิ่ง

เกษตรทฤษฎีใหม่ก็เป็นอีกแนวพระราชดำริหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ซึ่งแรงดลพระราชหฤทัยในเรื่องของทฤษฎีใหม่นี้ เกิดจากการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านกุดต่อแก่น ตำบลกุดสิมคุ้มเก่า อำเภอกวาง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2535 ซึ่งพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระราชดำริสแก่บรรดาคณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2535 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ความตอนหนึ่งว่า

“...ถึงเวลาที่จะเล่นรถไป เข้าไปถึงหมู่บ้านที่อยู่ใกล้สถานที่นั้น ฝ่ายเจ้าหน้าที่ทั้งตำรวจทั้งช่าง

ชลประทานไม่แน่ใจว่าจะมีทางไปถึงตรงนั้น จึงเอาชาวบ้านคนหนึ่งมาเป็นมัคคุเทศก์นำทาง ผู้ที่นำทางนั้นก็นำไปแห่งหนึ่ง เป็นทางแยกที่เลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา เขาบอกให้เลี้ยวซ้าย ก็สงสัยเหมือนกันว่าทำไมเลี้ยวซ้าย แต่เขาบอกให้เลี้ยวซ้าย เลี้ยวซ้ายผ่านโรงเรียน ผ่านโรงเรียนแล้วก็เลี้ยวขวา เลี้ยวขวานั้นก็เข้าไปในทางที่เรียกได้ว่าลาลองอย่างมาก ๆ เป็นทางหนึ่งที่เขาเดินดิสโก้กัน คือเดินดิสโก้ เพราะรถมันแกลงไปแกลงมาเหมือนเดินดิสโก้ ก็เลยเรียกว่าทางดิสโก้ เล่นไปตามทางดิสโก้ที่นั่นไกลพอสมควร ประมาณสักสองกิโลเมตรก็ไปถึงที่แห่งหนึ่ง เขาบอกว่าหยุด หยุดตรงนั้นมันมีดแล้ว เห็นมีแต่น้ำ คนที่นำทางก็บอกว่า “นี่กว่าอยากจะมาตรงนี้” เราก็บอกว่าไม่ใช่ อยากจะดูตรงที่เป็นทางน้ำที่เหมาะสมกับการทำโครงการ รูปร่างคล้ายๆ เป็นแ่ง เป็นอันว่ากลับ กลับมาดิสโก้ก็อีกสองกิโลเมตร

แล้วมาที่หมู่บ้าน เล่นตรงไปแล้วเดินอีกสองร้อยเมตรก็ไปถึงที่ถูกต้อง และช่างชลประทานเขาก็เห็นว่าเหมาะสมสำหรับทำโครงการ...”

“...ถามชาวบ้านที่อยู่那儿ว่า เป็นอย่างไรบ้างปีนี้ เขาบอกว่าเก็บข้าวได้ แล้วข้าวก็อยู่ตรงนั้น กองไว้ เราก็ไปดูข้าว ข้างนั้นก็มีจริงแต่ไม่มีเมล็ด หรือรวงหนึ่งมีซีกสองสามเมล็ด ก็หมายความว่า 1 ไร่คงได้ประมาณซีกถึงเดียวหรือไม่ถึงถึงต่อไร่ ถามเขาว่าทำไมเป็นอย่างนี้ เขาบอกว่าเพราะไม่มีฝน เขาปลูกกล้าไว้แล้วเมื่อขึ้นมาก็ปักดำ ปักดำไม่ได้เพราะว่าไม่มีน้ำ ก็ปักในทราย ทำรูในทรายแล้วปักลงไป เมื่อปักแล้วตอนกลางวันก็เฉา มั่นงลงไป แต่ตอนกลางคืนก็ตั้งตัว ตั้งตรงขึ้นมา เพราะมีน้ำค้างแล้วในที่สุดก็ได้รวงแต่ไม่มีข้าวเท่าไร อันนี้เป็นบทเรียนที่ดี แสดงให้เห็นว่า ข้าวนี้เป็นพืชแข็งแกร่งมากขอให้ได้น้ำค้างก็พอ แม้จะเป็นข้าวธรรมดาไม่ใช่ข้าวไร่ ถ้าหากว่าเราช่วยเขาเล็กน้อยก็สามารถที่จะได้ข้าวมากขึ้นหน่อยพอที่จะกิน ฉะนั้นโครงการที่จะทำมิใช่จะต้องทำโครงการใหญ่โตมากนัก จะได้ผล ทำเล็ก ๆ ก็ได้ จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่าในที่เช่นนั้น ฝนดีพอสมควร แต่ลงมาไม่ถูกระยะเวลา ฝนก็ทิ้งช่วง ข้าวก็ไม่ดี...”

“...วิธีการแก้ไขก็คือ ต้องเก็บน้ำฝนที่ตกลงมา ก็เกิดความคิดว่าอยากทดลองดูสัก 10 ไร่ ในที่อย่างนั้น 3 ไร่ จะเป็นบ่อน้ำ คือเก็บน้ำฝนแล้วถ้าจะต้องบุด้วยพลาสติกก็บุด้วยพลาสติก ทดลองดูแล้วอีก 6 ไร่ ทำเป็นที่นา ส่วนไร่ที่เหลือก็เป็นบริการ หมายถึงทางเดินหรือกระดือบ หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ หมายความว่าน้ำ 30 % ที่ทำนา 60 % ก็เชื่อว่าถ้าเก็บน้ำไว้ได้จากเดิมที่เก็บเกี่ยวข้าวได้ไร่ละประมาณ 1-2 ถัง ถ้ามีน้ำเล็กน้อยอย่างนั้นก็ควรจะเก็บเกี่ยวข้าวได้ไร่ละประมาณ 10-20 ถังหรือมากกว่า...”

ปัจจุบันทางคส.โก้ของพระองค์ในวันนั้น กลายเป็นถนนประวัติศาสตร์และเป็นถนนกว้างขวางทำให้ผู้คนในชุมชนนั้น ได้สัญจรไปมาได้อย่างสะดวกสบาย อย่งไรก็ตามถนนคส.โก้แห่งนี้คงอยู่ในความทรงจำของคนไทยและโดยเฉพาะคนภาคต่อแก่น สำคัญกว่านี้คือเป็นสถานที่ที่เรียกว่าได้ว่าเป็นจุดกำเนิดแห่ง “ทฤษฎีใหม่” (วัฒน์ระวี, 2549 : 203-207)

การเกษตรทฤษฎีใหม่ อันเป็นลักษณะนาไร่สวนผสม ได้มีการทดลองที่โครงการพัฒนาวิถีมงคลชัยพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และได้มีการพิสูจน์แล้วว่า การบริหารที่ดินตามทฤษฎีใหม่นี้ ทำให้มีน้ำพอใช้ตลอดปีและเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้อย่างแท้จริง ด้วยทฤษฎีนี้เกษตรกรจึงมีข้าวและอาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค ตามสำนวนโบราณที่ว่า “ข้าวเหลือเกลืออิ่ม” และช่วยให้มีรายได้พอเลี้ยงชีพไปตลอดปี อย่างเข้าลักษณะที่ว่า “พอดีและพอเพียง” (วิมลพรรณ, 2548 : 153)

ประโยชน์และความสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเป็นความหวังที่จะทำให้เกษตรกรไทยมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และจำทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ โดยรวมมีความแข็งแกร่งและมั่นคงตลอดไป เนื่องจากเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อเกษตรกรมีอาหารไว้บริโภค มีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และครอบครัวอยู่อย่างอบอุ่นและมีความสุข ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีสภาพเช่นนี้แล้ว ก็จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เกษตรทฤษฎีใหม่จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อประเทศชาติยิ่ง ความสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ สรุปได้ดังนี้

1. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดและแก้ปัญหาภัยแล้งได้

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศไทย คือ กว่าร้อยละ 70 อยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งเป็นเขตการเกษตรที่อาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ประเทศไทยมีระบบชลประทานทั้งประเทศประมาณ ร้อยละ 21 ของพื้นที่การเกษตรเท่านั้น หากแบ่งตามรายภาค พบว่า ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้มีระบบชลประทาน ประมาณร้อยละ 23 48 8 และ 16 ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2539) หลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ก็คือ การขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำในช่วงที่มีฝนตกสำหรับเก็บไว้ใช้ในการเกษตรในเวลาที่ยากแล้ง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรในเขตน้ำฝนของภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีน้ำไว้ใช้การเกษตรในยามที่ยากแล้ง นับว่าเกษตรทฤษฎีใหม่นี้สามารถแก้ปัญหาหรือลดปัญหาความแห้งแล้งที่เกษตรกรประสบอยู่โดยทั่วไปในปัจจุบันได้ในระดับหนึ่ง

2. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้การใช้พื้นที่การเกษตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการจัดสรรพื้นที่ปลูกพืชอย่างเหมาะสม เช่น แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก สมุนไพร และไม้ใช้สอย รวมทั้งมีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และในบริเวณที่อยู่อาศัยนี้เอง สามารถใช้เป็นพื้นที่ปลูกผักสวนครัว พืชเห็ด และเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค การจัดสรรพื้นที่แบบนี้จะทำให้พื้นที่ทุกส่วนได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ สามารถใช้พื้นที่ได้ตลอดทั้งปี ผิดกับเมื่อก่อนที่เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะปลูกพืชชนิดเดียว พื้นที่ก็ไม่ได้นำมาใช้เต็มที่ มีการใช้เฉพาะที่หรือบางฤดูกาลเท่านั้น

3. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอ

การแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวน ๆ อันได้แก่ ส่วนแรกประมาณร้อยละ 30 สำหรับขุดสระน้ำ สามารถใช้เลี้ยงปลาไว้บริโภคในครัวเรือนได้ ส่วนที่ 2 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกข้าว จะทำให้เกษตรกรมีข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักไว้บริโภคภายในครัวเรือนอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี ส่วนที่ 3 ประมาณร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกพืชชนิดอื่น ๆ เช่น พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ผลผลิตจากพืชเหล่านี้ก็สามารถนำมาบริโภคได้เช่นกัน นอกจากนี้ บริเวณที่เป็นอยู่อาศัยก็สามารถใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด สำหรับใช้เป็นอาหารบริโภคภายในครัวเรือน จึงถือได้ว่าเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ สามารถทำให้เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

4. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

เนื่องจากเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นระบบการเกษตรที่จัดให้มีแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร มีการจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกพืชหลายชนิดอย่างเหมาะสมและหมุนเวียนปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างคุ้มค่า ดังนั้น สิ่งก็ตามมาก็คือ เกษตรกรมีรายได้จากผลผลิตการเกษตรหลายชนิดและมีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี โดยรวมแล้วจึงทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ต่างจากเมื่อก่อนที่เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกพืชชนิดเดียวหรือมีเพียงครั้งเดียวในหนึ่งปี จึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

5. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีงานทำตลอดทั้งปี

โดยปกติแล้วเกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทานนั้น จะประกอบอาชีพหรือปลูกพืชเพียงปีละครั้ง มีช่วงระยะเวลาการทำงานในแต่ละปีประมาณ 3-4 เดือนเท่านั้น เวลาที่เหลือก็เป็นการว่างงานตามฤดูกาล บางรายก็ต้องเดินทางไปหางานทำที่อื่น แต่เมื่อเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว ทำให้มีงานทำตลอดทั้งปี ไม่ต้องระเห่ร้อนไปหางานทำในต่างถิ่นเหมือนเมื่อก่อน (อารีย์ และนนุช, 2541) นับว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ ช่วยแก้ปัญหาการว่างงานในท้องถิ่นที่เป็นการว่างงานตามฤดูกาลได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ปัญหา การเคลื่อนย้ายแรงงานของประชากรในระดับชุมชนและระดับประเทศได้ เพราะถ้าหากเกษตรกรมีงานทำ มีรายได้ในท้องถิ่นของตนเองแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่น เพราะจะก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย

6. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ปัญหาสังคมลดลง

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 5 ประการ นับว่าเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถทำให้เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภค มีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกษตรกรก็ไม่ต้องไปทำงานใน

ภาคอุตสาหกรรมหรือบริการตามเมืองหลวงหรือหัวเมืองใหญ่ ๆ ของประเทศ เพราะการที่เกษตรกรต้องอพยพไปอาศัยอยู่ตามเมืองหลวงหรือหัวเมืองใหญ่นั้นก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องที่อยู่อาศัยและปัญหาชุมชนแออัด นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาในด้านครอบครัวของเกษตรกรเอง ครอบครัวขาดความอบอุ่น เนื่องจากคนในวัยแรงงานต้องจากครอบครัวไปทำงานที่อื่น ทิ้งให้คนชราและเด็ก ๆ อยู่บ้านตามลำพัง (วัลลภ, 2538) สภาพเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมามากมาย เช่น เด็ก ๆ ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดา-มารดา ทำให้ขาดความอบอุ่น ขาดการศึกษาประพฤตินิสัยปฏิบัติตนไม่ถูกต้องเหมาะสมบางรายมีปัญหาในเรื่องยาเสพติด ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วก่อให้เกิดปัญหาต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติในกรณีที่เกษตรกรทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จะทำให้เกษตรกรมีงานทำอยู่กับบ้านตนเอง มีเวลาอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็จะลดน้อยลง

7. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศได้

ลักษณะของเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น จะเน้นการใช้แรงงานภายในครอบครัว ถ้าเกษตรกรมีสมาชิกภายในครอบครัวประมาณ 5-6 คน ก็จะสามารถมีแรงงานเพียงพอสำหรับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ได้ การดำเนินงานก็ไม่จำเป็นต้องพึ่งเครื่องจักรและอุปกรณ์จากภายนอกหรือต่างประเทศมากนัก อีกประการหนึ่งแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ มักจะเน้นการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ในการปลูกพืช และการใช้สารสกัดจากธรรมชาติหรือสมุนไพร ในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช รวมทั้งการร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจกันในการดำเนินงานนับว่าเป็นการลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศได้มากที่สุดทีเดียว

8. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมั่นคงยิ่งขึ้น

ดังคำกล่าวที่กล่าวกันมาตั้งแต่อดีตว่า “ชาวนา คือ กระดูกสันหลังของชาติ” เกษตรทฤษฎีใหม่จะทำให้เกษตรกรซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของชาติมีความมั่นคง เนื่องจากมีงานทำ มีอาหารบริโภค มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงทำให้เกษตรกรมีกำลังในการใช้จ่ายใช้สอยตามอัตภาพ ดังนั้น เมื่อเกษตรกรซึ่งเป็นฐานของประเทศมีความมั่นคงก็จะทำให้ประเทศชาติมั่นคง ระบบเศรษฐกิจของประเทศส่วนรวมก็จะมั่นคงตามมาด้วย และถ้าหากเกษตรกรไทยปฏิบัติหรือทำเกษตรทฤษฎีใหม่และยึดหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นเวลานานแล้ว ประเทศชาติก็คงไม่ต้องประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจเช่นในปัจจุบัน

9. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อนำทฤษฎีนี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งยึดหลักการพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเคร่งครัด ก็จะเป็นที่มั่นใจได้ว่าประชากรจะมีแต่ความสมบูรณ์พูนสุข ไม่มีปัญหาการว่างงาน และขาดแคลนอาหารบริโภค ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมก็จะลดน้อยลง ประเทศชาติก็จะมั่นคงแข็งแรง ลดการพึ่งพาจากภายนอกหรือต่างประเทศ ดังนั้น การพัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตรตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นี้ จะเป็นการพัฒนาประเทศชาติที่ยั่งยืนตลอดไป (วัลลภ, 2542 : 12-17)

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory of Agriculture) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ ทฤษฎีใหม่ (New theory) และยังเป็นอีกส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ตามแนวพระราชดำริเนื่องจากทฤษฎีใหม่ มีความลึกซึ้งและเป็นแก่นของการพัฒนาอย่างแท้จริง ทฤษฎีใหม่มิได้เป็นเพียงการพัฒนาด้านเกษตรกรรมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาด้านอื่น อาทิ ชุมชน ชนบท การผลิต เศรษฐกิจ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ การปกครอง การรวมตัวของสมาชิกในครอบครัว และที่สำคัญคือวิถีคิดและจิตสำนึกของคนในชาติโดยรวม

การเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ได้พระราชทานแก่เกษตรกร เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการประกอบอาชีพเกษตรกรรม พระองค์ได้ทรงมอบหมายให้ข้าราชการ ข้าราชการและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ทดลองศึกษาและทดสอบว่าใช้ได้ผล แล้วจึงนำออกเผยแพร่สำหรับเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งเกษตรทฤษฎีใหม่มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นระบบผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีหลักการเพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) เริ่มต้นในระดับวิถีชีวิตแบบประหยัด เมื่อสามารถเลี้ยงตัวเองและมีความมั่นคงเพียงพอแล้วจึงขยายให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไปได้
2. เป็นแนวคิดในการพัฒนาที่ยึดหลักความสามัคคีในชุมชน ในลักษณะทำนองเดียวกับ “ประเพณีการลงแขก” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยในอดีต
3. การผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลักพื้นฐาน เมื่อเกษตรกรมีข้าวไว้บริโภคอย่างเพียงพอแล้วก็จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย และสามารถที่จะประกอบกิจการหรือดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ โดยประมาณว่าเกษตรกรรายย่อยที่มีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 5 คน มีพื้นที่ทำ

การเกษตรประมาณ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่สำหรับปลูกข้าวประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวไว้บริโภคอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

4. จัดทำแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร ด้วยน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยหลักทฤษฎีในการใช้น้ำอย่างคร่าว ๆ คือ พืช 1 ไร่ จะใช้น้ำในการเจริญเติบโตประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ดังนั้นเกษตรทฤษฎีใหม่ใช้พื้นที่ปลูกพืช จำนวน 10 ไร่ ประกอบด้วยข้าว 5 ไร่ พืชอื่น ๆ อีก 5 ไร่ จึงจำเป็นต้องใช้น้ำในปริมาณ 10,000 ลูกบาศก์เมตร

5. การจัดสรรแบ่งพื้นที่ การเกษตรทฤษฎีใหม่มีสมมุติฐานว่า เกษตรกรที่จะทำกิจการแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ มีพื้นที่เฉลี่ย 15 ไร่ การจัดสรรหรือจัดแบ่งพื้นที่ดำเนินการมี ดังนี้

5.1 พื้นที่สำหรับสระน้ำ จำนวน 3 ไร่ โดยขุดสระลึก 4 เมตร สระจะสามารถจุน้ำได้ 19,200 ลูกบาศก์เมตร สามารถรองรับการปลูกพืช จำนวน 10 ไร่ ได้อย่างเพียงพอ รวมทั้งยังสามารถใช้เป็นบ่อเลี้ยงปลาไว้บริโภคได้ด้วย

5.2 พื้นที่สำหรับนาข้าว จำนวน 5 ไร่ ใช้ปลูกข้าวไว้บริโภคสำหรับสมาชิกในครอบครัว จำนวน 5 คน ได้อย่างพอเพียงตลอดทั้งปี

5.3 พื้นที่สำหรับปลูกพืชอื่น ๆ จำนวน 5 ไร่ พืชที่ปลูกได้แก่ พืชไร่ ไม้ผล พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอย ทั้งนี้สำหรับใช้บริโภคภายในครอบครัว หากมีเหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมแก่ครอบครัวได้

5.4 พื้นที่สำหรับที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ จำนวน 2 ไร่

จากสูตรการแบ่งพื้นที่ดังกล่าว จำนวนพื้นที่ของสระน้ำ : นาข้าว : แปลงปลูกพืช : ที่อยู่อาศัย คิดเป็นพื้นที่ 3 : 5 : 5 : 2 ไร่ และเมื่อคิดแบ่งสัดส่วนมีค่าเท่ากับ 20 : 33.3 : 33.3 : 13.3 แต่ต่อมาได้ปรับให้เป็นสัดส่วนโดยประมาณ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติคือที่สัดส่วน 30 : 30 : 30 : 10

(วัลลภ, 2542 : 18-20)

ขั้นตอนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นั้น พระองค์ได้ทรงกำหนดไว้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การผลิต
2. การรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์
3. การร่วมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง : การผลิต

ทฤษฎีใหม่ในขั้นที่หนึ่ง หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า “เกษตรทฤษฎีใหม่” เป็นขั้นเริ่มต้นที่มีความสำคัญ โดยหลักพื้นฐานที่สำคัญที่จะปฏิบัติทฤษฎีใหม่ขั้นนี้คือ เกษตรกรหรือเจ้าของที่ดินต้องมีพื้นที่ขนาดแปลงเล็ก ๆ หรือค่อนข้างจำกัดประมาณไม่เกิน 15 ไร่ ซึ่งในระยะเริ่มแรกเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ประหยัด มีความพอเพียงและสามารถเลี้ยงตัวได้ (Self sufficiency) ก่อน ทั้งนี้ต้องอาศัยความขยัน มานะ อดทน รวมถึงต้องรู้จักสามัคคีในท้องถิ่นของตน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นได้จากพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2541 ตอนหนึ่งว่า “...เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่แล้ว ก็มาเข้าเป็นของเศรษฐกิจพอเพียง คนที่ทำนี้ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ได้เขียนไว้ในทฤษฎีใหม่ว่าลำบากเพราะผู้ที่ปฏิบัติต้องความเพียรและต้องอดทน ไม่ใช่ทำง่าย ๆ ...” จากนั้นกำหนดเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายของการผลิตว่า ต้องผลิตข้าวสำหรับบริโภคได้เพียงพอตลอดปี โดยครอบครัวหนึ่ง ทำนา 5 ไร่ ก็จะมีข้าวพอกิน

ถ้ารับการจัดแบ่งพื้นที่ตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงคิดคำนวณเป็นสูตรไว้อย่างคร่าว ๆ คือ ในพื้นที่แต่ละแปลง ควรประกอบด้วยนา 5 ไร่ พืชไร่และพืชสวน 5 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ และที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ อีก 2 ไร่ รวมทั้งหมด 15 ไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 : 30 : 30 : 10 ซึ่งสัดส่วนนี้อาจปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม โดยมีการแบ่งพื้นที่ ไร่สอย ดังนี้

1. พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง : สระกักเก็บน้ำ

พื้นที่ร้อยละ 30 ส่วนแรกให้ขุดสระสำหรับเก็บกักน้ำฝนธรรมชาติในฤดูฝน เพื่อใช้ในการรดน้ำปลูกผัก พืชผลฤดูแล้ง ตลอดจนใช้เพื่อการเลี้ยงสัตว์ ปลา และพืชน้ำต่าง ๆ เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด เป็นต้น

ในการขุดสระน้ำจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของดินว่า มีความสามารถเก็บน้ำได้หรือไม่ ดังนั้นควรมีการตรวจสอบสภาพดินก่อนดำเนินการ และอีกประการหนึ่งคือ ตำแหน่งของการขุดสระน้ำ เนื่องจากสระน้ำนี้ต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ จึงควรอยู่ในพื้นที่ที่สามารถรับน้ำได้มากที่สุด ส่วนพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ ควรขุดสระอยู่ใกล้ และต้องสะดวกต่อการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ด้วย

ขนาดของสระน้ำที่ขุดต้องมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม คือ หากเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ อย่างน้อยต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ฉะนั้น 5 ไร่ต้องมี 5,000 ลูกบาศก์เมตร ฉะนั้น แต่ละแปลง (15 ไร่) แบ่งทำนา 5 ไร่ ทำพืชไร่หรือไม้ผลอีก 5 ไร่ รวมทั้งสิ้นเป็น 10 ไร่ จะต้องมีน้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี สระน้ำ 3 ไร่ ลึก 4 เมตร

สามารถจุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการระเหยของน้ำในอ่างเก็บน้ำหรือสระ เพราะโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละวัน น้ำจะระเหยวันละ 1 เซนติเมตร ดังนั้นในหนึ่งปีฝนไม่ตก 300 วัน ระดับของอ่างเก็บน้ำหรือสระจะลดลง 3 เมตร หรือ $\frac{3}{4}$ ของ 19,000 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้ได้จะเหลือ 4,750 ลูกบาศก์เมตร จะเห็นว่าปริมาณน้ำอยู่ในลักษณะที่ “หมิ่นเหม่” จึงนำไปสู่การจัดการทรัพยากรน้ำ โดยใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ขณะเดียวกันก็ต้องหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมด้วย

อย่างไรก็ดี การขุดสระหรือสร้างอ่างเก็บน้ำนั้นมิใช่ค่าใช้จ่ายในการลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกรจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน หรือมูลนิธิต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่เป็นการสิ้นเปลืองในเรื่องของการดำเนินการ

2. พื้นที่ส่วนที่สอง : ปลูกข้าว

พื้นที่ส่วนที่สองร้อยละ 30 นี้ ให้ปลูกข้าวเพื่อใช้บริโภคสำหรับครอบครัวให้พอเพียงตลอดทั้งปี ไม่ต้องไปซื้อหาในราคาแพง ทุกครัวเรือนสามารถอยู่รอดและพึ่งตนเองได้ เห็นได้จากพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2540 ตอนหนึ่งว่า “...อย่างข้างที่ปลูก เคยสนับสนุนให้ปลูกข้าวให้พอกับตัวเองแต่ละครอบครัว เก็บเอาไว้ในยุ้งเล็ก ๆ แล้วถ้ามีพอกีขาย ... ที่พูดอย่างนี้ก็เพราะว่าข้าวที่ปลูกสำหรับบริโภคไม่ต้องเที่ยวรอบโลก ถ้าข้าวที่ซื้อมาต้องเที่ยวอาจจะไม่ถึงรอบโลก แต่ก็ต้องข้ามจังหวัด หรืออาจจะข้ามประเทศ ค่าขนส่งนั้นก็บวกเข้าไปในราคาข้าว ตกลงเขาจะต้องขายข้าวในราคาถูกเพราะว่าข้าวนั้นต้องขนส่งไปสู่ต่างประเทศ ที่จะขายได้กำไรก็ต้องบวกค่าขนส่ง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ก็บวกเข้ามาในราคาข้าว หมายความว่า ราคาตอนขายถึงผู้บริโภคในต่างประเทศ แต่ต้นทุนก็ไม่ได้ค่าตอบแทนมากนักและยังต้องไปซื้อข้าวบริโภคซึ่งจะแพงกว่า...”

นอกจากนี้การปลูกข้าวต้องพิจารณาถึงการคัดเลือกพันธุ์และเทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนลักษณะสังคมของเกษตรกร ควรปลูกข้าวสำหรับบริโภคก่อนแล้วจึงใช้พื้นที่ที่เหลือปลูกข้าวพันธุ์อื่น ๆ ที่ตลอดต้องการเป็นลำดับรองลงมา ดังที่พระองค์ได้ทรงยกกรณีตัวอย่างของสังคมอีสานในพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2540 ตอนหนึ่งว่า “...ในทางภาคอีสาน เขาบอกว่าต้องปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อจะขาย อันนี้ถูกต้อง ข้าวหอมมะลิขายได้ดีแต่เมื่อขายแล้ว จะบริโภคเอง ต้องซื้อ ต้องซื้อจากใคร ทุกคนก็ปลูกข้าวหอมมะลิ ในภาคอีสานส่วนมากเขาชอบบริโภคข้าวเหนียวซึ่งใครจะเป็นคนปลูกข้าวเหนียว เพราะประกาศโฆษณาว่าคนที่ปลูกข้าวเหนียวเป็นคนโง่ อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เลยได้สนับสนุนบอกว่าให้เขาปลูกข้าวบริโภค เขาจะชอบข้าวเหนียวก็ปลูกข้าวเหนียว เขาจะชอบปลูกข้าวอะไรก็ตาม ให้เขาปลูกข้าวอย่างนั้น และ

เก็บไว้ เพื่อที่จะบริโภคตลอดปี ถ้ามีที่ที่จะทำนาปรับหรือมีที่มากพอ สำหรับปลูกข้าวก็ปลูกข้าวหอมมะลิเพื่อจะขาย...”

3. พื้นที่ส่วนที่สาม : ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผัก

พื้นที่ส่วนที่สามหรือร้อยละ 30 ของพื้นที่ ให้ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชสวน พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้บริโภค ถ้าเหลือก็นำไปจำหน่าย โดยมีวิธีการและชนิดของพืชที่แตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับปัจจัยของแต่ละพื้นที่ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ตลาดหรือเส้นทางคมนาคม รวมถึงภูมิปัญญาและประสบการณ์ของเกษตรกร เป็นต้น การปลูกพืชหลากหลายชนิดเช่นนี้จะเป็นการช่วยกระจายเงินทุน แรงงาน น้ำ และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ตลอดจนลดความเสี่ยงของความแปรปรวนของธรรมชาติ เศรษฐกิจ และความเสียหายที่เกิดจากโรคพืชหรือแมลงศัตรูพืชด้วย

สำหรับพืชที่สมควรปลูกในพื้นที่ทฤษฎีใหม่นี้มีหลากหลายชนิด ทั้งพืชที่ให้ผลผลิตโดยตรงรวมทั้งพืชที่ช่วยในการบำรุงรักษาสภาพดินด้วย ได้แก่ กล้าย เป็นพืชที่ควรปลูกในระยะแรกเพื่อใช้บังร่ม และเก็บความชื้นในดิน ต่อไปจึงค่อยปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น ในระหว่างที่ไม้ผลหรือไม้ยืนต้นยังไม่โต ก็ปลูกพืชล้มลุกอายุสั้นระหว่างแถว เช่น พริก มะเขือ ถั่วต่าง ๆ จนกว่าปลูกไม้ได้ จึงเปลี่ยนไปปลูกไม้ทนร่ม เช่น ขิง ข่า และพืชหัวต่าง ๆ

นอกจากนี้ พืชที่ปลูกอาจแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่

ไม้ผล เช่น มะม่วง มะพร้าวแก่ มะพร้าวอ่อน มะพร้าวน้ำหอม มะขาม ขนุน ละมุด ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ส้มโชกุน ฝรั่ง น้อยหน่า กระท้อน มะละกอ ชมพู กล้าย เป็นต้น

พืชไร่ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ชะพลู ฟังทอง ผักบุ้งไทย ผักบุ้งจีน ผักคะน้า เป็นต้น

ไม้ดอกและไม้ประดับ เช่น มะลิ ดาวเรือง กุหลาบ ดอกกรัก บานไม่รู้โรย ช่อนกลั่น กระจี๊ว เป็นต้น

เห็ด เช่น เห็ดฟาง เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ เป็นต้น

สมุนไพรและเครื่องเทศ เช่น พริกไทย กระเจี๊ยบ บัวสาย ผักกูด โสน เป็นต้น

ไม้ยืนต้น เช่น ไม้ มะพร้าว กระถิน สะเดา จี๋เหล็ก เป็นต้น

พืชบำรุงดินและพืชคลุมดิน เช่น ถั่วต่าง ๆ โสน ปอ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางในการเลือกปลูกพืชผสม พืชหลายชนิดทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งอย่างหรือเอนกประสงค์ การเลือกปลูกพืชผสมผสานหลายอย่างในพื้นที่เดียวกัน ต้องอาศัยคำแนะนำทางวิชาการและประสบการณ์หรือภูมิปัญญาบ้าน เพราะพืชบางชนิดปลูกร่วมกันได้ บางชนิดปลูกร่วมกันไม่ได้

4. พื้นที่ส่วนที่สี่ : ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ

พื้นที่ส่วนที่สี่ คือ ร้อยละ 10 เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนน คันดิน โรงเรือน เรือนเพาะชำ และอื่น ๆ สำหรับการเลี้ยงสัตว์และเลี้ยงปลาควรคำนึงถึงโรงงาน เงินทุนและพื้นที่ที่เหลือเพื่อเป็นรายได้เสริมและอาหารประจำวันสำหรับครอบครัว เช่น หมู ไก่ ปลา เป็ด ฯลฯ สำหรับเทคนิคในการเลี้ยงสัตว์ตามแนวทฤษฎีใหม่สามารถขอคำแนะนำปรึกษาจากนักวิชาการ เช่นเดียวกับการปลูกพืช เช่น การสร้างคอกหรือเล้าสัตว์ค่อมบนบ่อปลาหรือการขุดบ่อปลาให้มีระดับความลึกต่าง ๆ กันเป็นต้น (ปิยบุตร, 2547 : 36-45)

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง : การรวมพลัง

หลังจากเกษตรกรดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นต้นหรือขั้นที่ 1 คือการผลิตอาหารเพื่อบริโภคจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคในครอบครัวอย่างเพียงพอ และสามารถช่วยตัวเองได้แล้ว ขั้นต่อไปที่จะต้องดำเนินการต่อก็คือ การรวมพลังกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ ซึ่งเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การผลิต ในกระบวนการผลิตทางการเกษตรนั้น เกษตรกรสามารถที่จะดำเนินการร่วมกันได้หลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1.1 การร่วมมือกันในด้านพันธุ์พืช พันธุ์พืชเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งในการประกอบอาชีพการเกษตร หากมีการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันภายในชุมชนแล้ว จะทำให้เกษตรกรประหยัดต้นทุนในการประกอบอาชีพ และจะทำให้การประกอบอาชีพนั้นประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

1.2 การร่วมมือกันในการเตรียมดิน การเตรียมดินก่อนการปลูกพืชเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่ง หากเกษตรกรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเครื่องมืออุปกรณ์และแรงงานกัน ดังที่เกษตรกรทั่วไปเรียกว่า “เอาแรงกัน” จะทำให้ประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่าย

1.3 การร่วมมือกันทำงาน เช่น การดำนา การหว่านเมล็ดหรือการปลูกพืช การกำจัดวัชพืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือร่วมแรงกัน ดังกรณีประเพณี “การลงแขก” ของชาวนาไทยในอดีต

1.4 การช่วยเหลือกันในการจัดการแหล่งน้ำ หากมีการช่วยเหลือกันในการขุดสระน้ำ หรือในกรณีที่ขาดน้ำ มีการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเป็นการแก้ปัญหาหรือลดปัญหาในการขาดแคลนน้ำได้

2) การตลาด ทฤษฎีใหม่ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่มีการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากเกษตรกรสามารถผลิตได้มากกว่าปริมาณที่ใช้ในการบริโภค ส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปจำหน่ายได้ ดังนั้นเกษตรกรควรมีการร่วมมือร่วมใจกันในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ลานตากข้าว ลานตากข้าวเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะถ้าหากหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วไม่ตากให้แห้ง จะทำให้ข้าวมีความชื้นสูง ทำให้ขายได้ราคาต่ำ แต่การที่จะทำลานตากข้าว นั้นเกษตรกรมักประสบกับปัญหาอยู่เสมอ เช่น มีปัญหาเรื่อง เงิน แรงงาน หรือแม้แต่พื้นที่ที่จะใช้ทำลานตากข้าว เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่จำกัด ดังนั้น เกษตรกรควรร่วมมือกันในการจัดทำและใช้ลานตากข้าวร่วมกัน โดยกำหนดระยะเวลาการใช้ให้เหมาะสม เช่น กำหนดระยะเวลาเก็บเกี่ยวและตากข้าวไม่พร้อมกัน ถ้าหากทำเช่นนี้จะทำให้เกษตรกรประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่าย จะทำให้มีรายได้สูงขึ้น

2.2 ยุงข้าวหรือยุงนางเก็บรักษาเมล็ดพืชไร่ ยุงนางมีไว้เพื่อเก็บรักษาผลิตผลในกรณีที่ยังไม่พร้อมที่จะขาย หรือในช่วงที่มีราคาต่ำ เกษตรกรในชุมชนควรร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเช่นเดียวกับกรณีของลานตากข้าว

2.3 เครื่องสีข้าว เกษตรกรควรรวมกลุ่มกันเพื่อจัดหาหรือจัดตั้งเครื่องสีข้าว สำหรับใช้ในชุมชนของตนเอง จะทำให้ขายข้าวได้ในราคาสูง เพราะเป็นการขายให้โรงสีของตนเอง ไม่ต้องขายให้พ่อค้าคนกลาง และยังสามารถสีข้าวไว้บริโภคเอง เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย

2.4 การจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรร่วมกัน หลังจากที่เกษตรกรผลิตสินค้าทางการเกษตรได้แล้ว หากเกษตรกรนำมาจำหน่ายร่วมกันในรูปของกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์ เกษตรกรก็จะสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูง เนื่องจากการจำหน่ายในลักษณะเช่นนี้ เป็นการจำหน่ายแก่ผู้บริโภคโดยตรง ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันจะทำให้มีพลังในการต่อรอง ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกกดราคาจากผู้ซื้อ

3. ความเป็นอยู่ ในด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนนั้นเกษตรกรควรพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยพื้นฐาน จำพวกอาหารการกิน เช่น พริกเกลือ น้ำปลา กะปิ น้ำมันพืช หรือแม้แต่เสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มก็สามารถแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปันกันได้

4. สวัสดิการ ในแต่ละชุมชนควรจัดตั้ง จัดหาสวัสดิการต่าง ๆ สำหรับชุมชน เช่น กองทุนเงินกู้ยืมสำหรับสมาชิก รวมทั้งการบริการในด้านสุขอนามัยในชุมชน สวัสดิการต่าง ๆ เหล่านี้เกษตรกรจะต้องร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งขึ้น เพื่อให้เป็นสวัสดิการภายในชุมชน

5. การศึกษา การศึกษาจะเป็นส่วนช่วยให้สังคมและชุมชนอยู่อย่างมั่นคงและมีความสุข ดังนั้น เกษตรกรที่ร่วมดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ ควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริม

การศึกษา เช่น จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา จัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษาที่จำเป็นไว้บริการภายในชุมชน เพื่อประโยชน์ในการเล่าเรียนของบุตรหลานเกษตรกรเอง

6. สังคมและศาสนา ชุมชนจะอยู่อย่างสงบสุขได้จะต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วยกัน การพัฒนาสังคมและชุมชนร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณสมบัติ เช่น วัด โรงเรียน ตลาด ตลอดจนแม่น้ำลำคลอง หนองบึง สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ หากเกษตรกรในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาให้มีสภาพดีแล้ว ชุมชนก็สามารถใช้ร่วมกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 คือ “การเกษตรก้าวหน้า หรือการเกษตรออมทรัพย์” ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ครอบครัวเกษตรกร ชุมชนเกษตรกรทุกระดับ ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการบริหารและจัดการพื้นที่ทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเกษตรกร บุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ร่วมคิดร่วมทำ และประสานงานเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน” (วัลลภ, 2542 : 22-25)

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม : การร่วมมือกับแหล่งทุน

หลังจากที่ชุมชนรวมพลัง ร่วมแรงร่วมใจกัน ดำเนินงานจนเกิดประสิทธิผลและสังคมอยู่อย่างอบอุ่น มั่นคงและมีความสุขแล้ว ในขั้นที่ 3 ของทฤษฎีใหม่นี้ จะเป็นขั้นที่นำไปสู่ธุรกิจชุมชน เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรในชุมชนดีขึ้น ขั้นนี้จึงเป็นขั้นของการติดต่อประสานงานกับแหล่งเงินทุน เพื่อนำเงินทุนมาใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาให้การดำเนินงานก้าวหน้ายิ่งขึ้น แหล่งเงินทุนที่สามารถติดต่อได้ เช่น ธนาคาร บริษัทห้างร้าน เอกชน รวมทั้งองค์กรและมูลนิธิต่าง ๆ ในการติดต่อประสานงานระหว่างเกษตรกรและแหล่งเงินทุนนี้ จะเป็นการเอื้อและประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน คือ ประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ ได้แก่

1. สามารถจำหน่ายผลิตผลได้ในราคาสูงเนื่องจากไม่ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง เพราะเป็นการจำหน่ายแก่ผู้ซื้อโดยตรง

2. วัสดุอุปกรณ์การเกษตรได้ในราคาถูก เนื่องจากเป็นการซื้อในราคาขายส่ง เพราะซื้อผ่านกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์

และสำหรับประโยชน์ที่แหล่งเงินทุนจะได้รับ ได้แก่

1. ซื้อผลิตผลการเกษตรได้ในราคาต่ำ เนื่องจากเป็นการรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรง ไม่ต้องซื้อผ่านพ่อค้าคนกลาง

2. สามารถกระจายบุคลากรได้มากขึ้น เนื่องจากในแหล่งชุมชนนั้นมีกิจการของแหล่งเงินทุนดำเนินการอยู่ จึงทำให้สามารถขยายกิจการ เพิ่มงานและเพิ่มบุคลากรได้มากยิ่งขึ้น (วัลลภ, 2542 :25-26)

แนวทางการดำเนินงานเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

การดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1) การเริ่มต้นดำเนินงานเกษตรทฤษฎีใหม่ การดำเนินการประเภทนี้ เป็นเกษตรกรที่เดิมประกอบอาชีพอื่น หรือประกอบอาชีพการเกษตรแต่เป็นการเกษตรแบบดั้งเดิม ที่เกษตรกรไทยนิยมปฏิบัติกันทั่วไป เช่น การทำนาอย่างเดี่ยว การปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงอย่างเดียว ที่เรียกว่าเป็นการเกษตรเชิงเดี่ยว (Mono-agriculture) ในกรณีเช่นนี้ หากเกษตรกรสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถที่จะทำได้ แต่ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ หรืออาจศึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อนบ้าน หรือเกษตรกรที่ทำโครงการดังกล่าวและประสบความสำเร็จ

1.2 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ หลังจากได้ข้อมูลและเข้าใจหลักการ วิธีการเงื่อนไขในการดำเนินการแล้ว เกษตรกรควรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานส่งเสริมการเกษตรในระดับจังหวัด อำเภอ เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านวิชาการ หรือวัสดุอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งอาจขอการสนับสนุนจากกรมชลประทาน เพื่อจัดทำสระน้ำและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อขอการสนับสนุนในเรื่องสินเชื่อเพื่อการเกษตร

1.3 ดำเนินการจัดแบ่งและจัดเตรียมพื้นที่ ควรแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน คือ สระน้ำ นาข้าว แปลงปลูกพืช และที่อยู่อาศัย แบ่งเป็นสัดส่วน 30 : 30 : 30 : 10 โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่หรือสภาพท้องถิ่นของเกษตรกรเอง จากนั้นก็ปรับและเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมในแต่ละส่วน

1.4 ดำเนินกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้

2) การปรับการเกษตรรูปแบบเกษตรผสมผสานให้เป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสานเป็นรูปแบบของการเกษตรที่มีหลักการใกล้เคียงกับรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ เน้นในเรื่องการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์หลายชนิดผสมผสานกัน เพื่อให้การใช้พื้นที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการลดความเสี่ยงในกรณีที่พืชผลอย่างใดอย่างหนึ่งเสียหายหรือราคาตกต่ำลง แต่อย่างไรก็ตามการเกษตรผสมผสานมีข้อแตกต่างจากเกษตรทฤษฎีใหม่ กล่าวคือ เกษตรผสมผสานไม่ได้เน้นในเรื่องของแหล่งน้ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ทำการเกษตรผสมผสานส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ที่อุดม

สมบูรณ์ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำ นอกจากนี้ เกษตรผสมผสานยังไม่ได้เน้นในเรื่องการผลิตข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนของเกษตรกรเอง แต่เน้นในเชิงธุรกิจมากกว่า ส่วนเกษตรทฤษฎีใหม่จะเน้นในเรื่องการผลิตข้าวไว้บริโภคเป็นเรื่องหลัก รวมทั้งเกษตรทฤษฎีใหม่ยังเน้นการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนด้วย ดังนั้น ในกรณีที่เกษตรกรทำการเกษตรผสมผสานอยู่เดิม ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ได้เช่นกัน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่เพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจหลักและวิธีการอย่างชัดเจน รวมทั้งติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องวิชาการและวัสดุอุปกรณ์การเกษตรที่จำเป็น

2.2 ปรับรูปแบบหรือกิจกรรมการทำการเกษตรให้สอดคล้องกับรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

2.3 ดำเนินกิจการเกษตรทฤษฎีใหม่ต่อไปให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ การดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เกษตรกรทุกคนและทุกภูมิภาคของประเทศสามารถทำได้ ไม่ว่าจะทำการเกษตรรูปแบบใดอยู่ก็ตาม สามารถปรับให้สอดคล้องกับหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ ไม่จำเป็นต้องเหมือนทั้งหมด สามารถปรับให้ยืดหยุ่นได้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชดำรัสไว้ว่า “...การทำทฤษฎีใหม่ไม่ใช่สูตรสำเร็จตายตัวสามารถดัดแปลงได้ตามความเหมาะสม...” ขอเพียงแต่มีความตั้งใจจริงในการทำเท่านั้น ก็สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ (วัลลภ, 2542 :39-42)

ข้อควรทำและไม่ควรทำเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ (มูลนิธิชัยพัฒนา)

1) ข้อควรทำ

1.1 ปรับอัตราส่วนที่กำหนดไว้ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และสภาพแวดล้อม

(30:30:30:10)

1.2 ต้องปลูกข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี

1.3 ควรศึกษาสภาพดินก่อนดำเนินการขุดสระ ว่าจะสามารถเก็บกักน้ำได้หรือไม่ โดยปรึกษากับเจ้าหน้าที่

1.4 ควรนำหน้าดินจากการขุดสระน้ำ ไปถมไว้ในบริเวณที่จะทำการเพาะปลูก

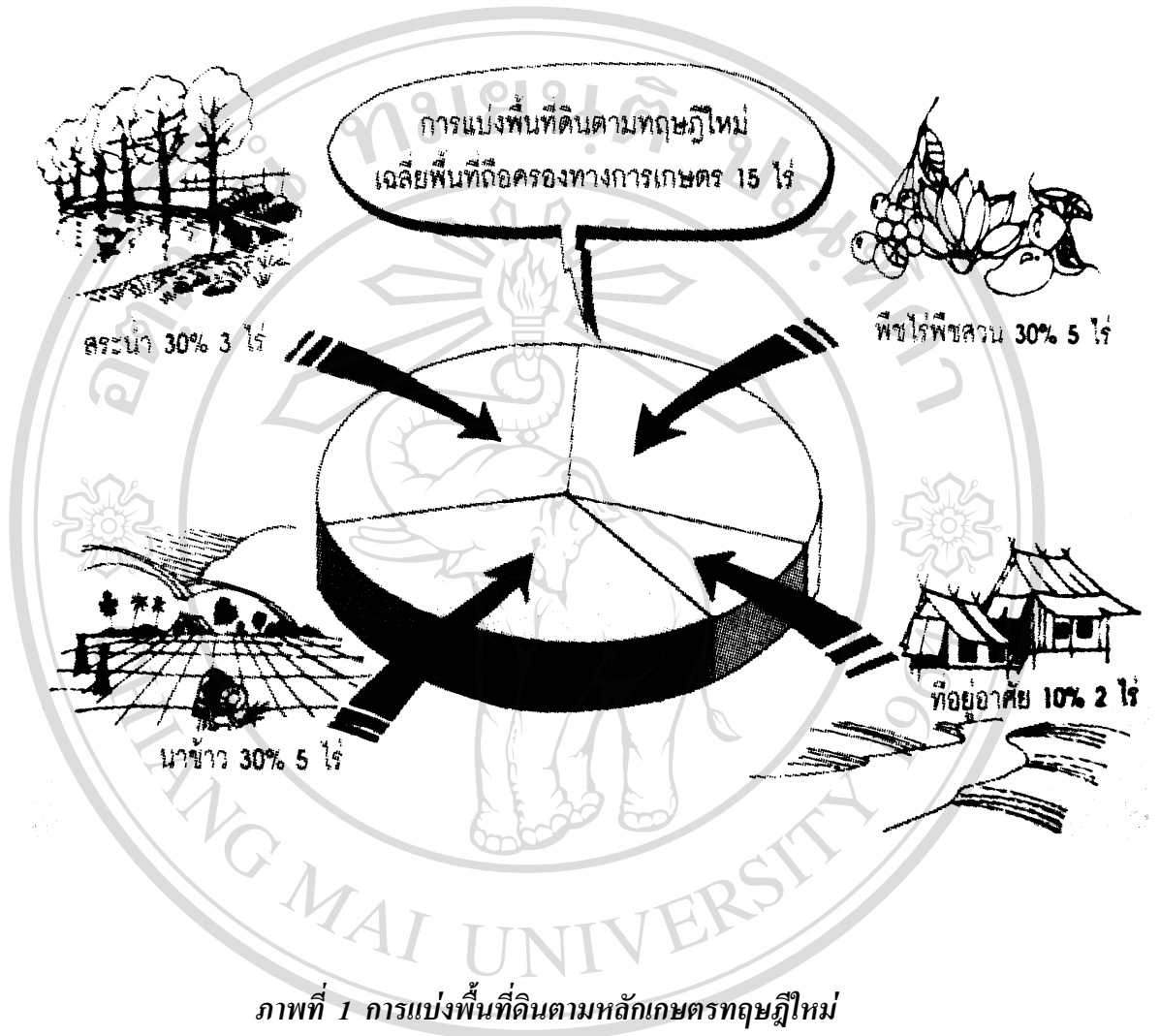
1.5 ควรปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร บริเวณที่ว่างรอบบ้าน เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารในครัวเรือน

1.6 ควรเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลต่อกันและกัน เช่น ไก่ เป็ด หรือหมู บริเวณขอบสระน้ำ หรือบริเวณบ้าน

- 1.7 ควรเลี้ยงปลาในสระน้ำ เพื่อการบริโภคอาหารโปรตีนแล้ว และยังสามารถขายเป็นรายได้เสริมของครอบครัวอีกด้วย
- 1.8 ควรปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายรอบคันขอบสระน้ำ
- 1.9 ควรมีความสามัคคีในท้องถิ่น โดยช่วยกันทำแบบ "ลงแขก" จะทำให้ประสบผลสำเร็จ
- 1.10 ควรปรึกษาเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนนายอำเภอ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1) ข้อไม่ควรทำ

- 2.1 อย่าคิดว่าถ้ามีพื้นที่เกษตรน้อยกว่าหรือมากกว่า 15 ไร่ จะทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้
- 2.2 ไม่ควรเสียดายที่ดินส่วนหนึ่งที่จะต้องนำมาขุดเป็นสระน้ำ และถ้ามีสระน้ำอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องขุดสระใหม่ เพียงแต่ปรับปรุงให้สามารถเก็บกักน้ำได้
- 2.3 อย่าทำลายหน้าดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ในขณะที่ ขุดสระน้ำ
- 2.4 ไม่ควรปลูกพืชหรือไม้ยืนต้นที่ต้องการน้ำมากบริเวณคันขอบสระน้ำ
- 2.5 ไม่ควรปลูกพืชเพียงชนิดเดียว
- 2.6 หากดำเนินการด้านการเกษตรกรรมอื่นใดได้ผลอยู่แล้ว ไม่ควรปรับเปลี่ยนมาทำทฤษฎีใหม่ เพราะไม่จำเป็น
- 2.7 หากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสม ทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้ ก็ต้องหาหนทางอื่นที่เหมาะสมต่อไป
- 2.8 อย่าทอดทิ้งและเกียจคร้าน

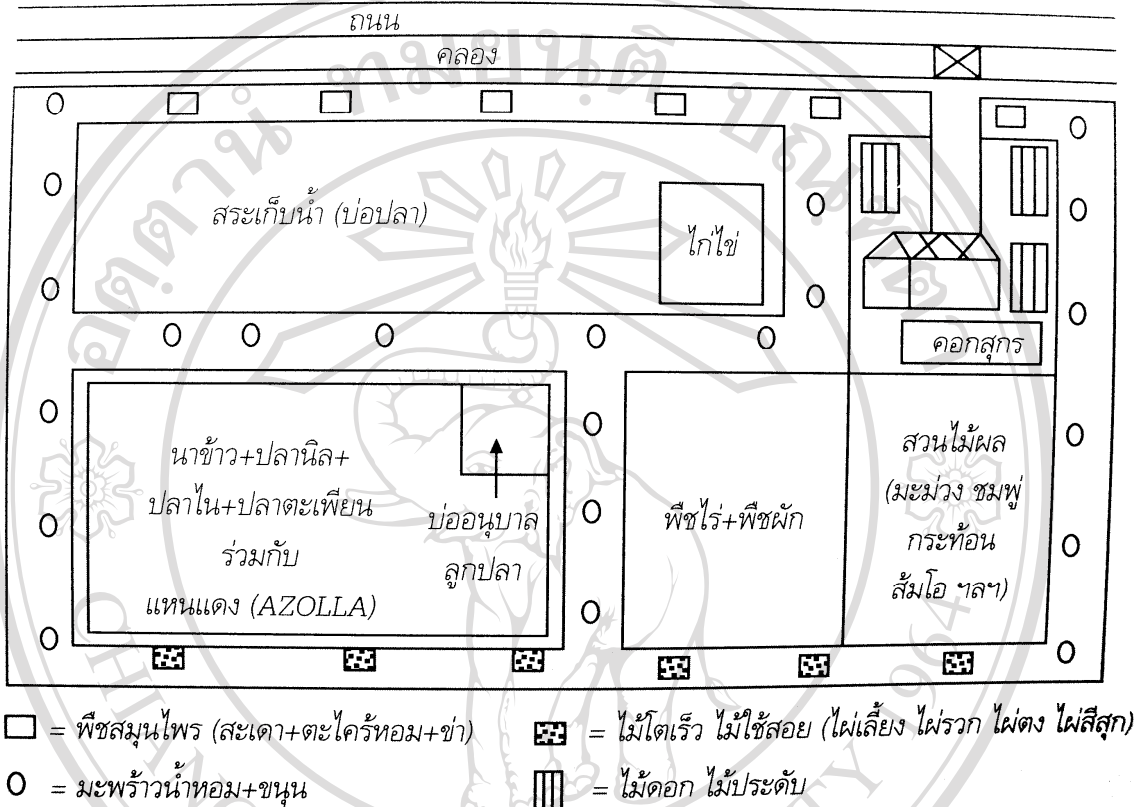
ภาพที่ 1 การแบ่งพื้นที่ดินตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

แสดงลักษณะแปลงระบบเกษตรผสมผสานเฉลิมพระเกียรติ กรมวิชาการเกษตร (สภาพนา)
ตามแนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (กล้าและพิมพ์ใจ, 2548 : 40)

หลักการ ใช้แนวทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีสัดส่วนของแต่ละกิจกรรม ดังนี้
 สระน้ำ : ข้าว : พืชไร่+พืชสวน : บ้าน+คอกสัตว์ = 30 : 30 : 30 : 10
 สมมุติฟาร์มขนาด 15 ไร่ จะมีการใช้พื้นที่ ดังนี้

1. สระน้ำหรือบ่อปลา + ไก่ไข่บนบ่อปลา 4.5 ไร่
2. นาข้าว 4.5 ไร่ ร่วมกับการเลี้ยงปลา
3. ไม้ผล 2.25 ไร่ + พืชไร่ หรือพืชผัก 2.25 ไร่
4. บริเวณบ้านและคอกสัตว์ 1.5 ไร่

ข้อจำกัด ใช้ได้ทั้งน้ำฝน นาชลประทานและน้ำลุ่ม แต่ระดับน้ำสูงสุดในฤดูฝนต้องไม่สูงกว่า
 พื้นนาเกิน 80 เซนติเมตร

ภาพที่ 1 แปลงระบบเกษตรผสมผสานเฉลิมพระเกียรติ กรมวิชาการเกษตร (สภาพนา)

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่เชิงพุทธธรรม

เกษตรทฤษฎีใหม่ หากมองแบบนักวิชาการแล้วอาจมองเพียงแค่เรื่องของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร การจัดสรรที่ดินสำหรับการทำการเกษตร ให้เกษตรกรทำการเกษตรแบบใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า ให้ใช้สอยโดยไม่มีการปล่อยว่างของพื้นที่ที่มีอยู่ รวมถึงการจัดการเรื่องน้ำสำหรับการทำการเกษตรให้เพียงพอต่อความต้องการของพื้นที่นั้น ๆ เป็นการแก้ไขปัญหาค่าความแห้งแล้งหรือปัญหาขาดแคลนน้ำสำหรับกิจกรรมทางการเกษตร หรือมองเพียงแค่การจัดสรรพื้นที่สำหรับทำประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ตามสัดส่วนของเกษตรทฤษฎีเท่านั้น

หากเรามองการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในมุมมองเชิงพุทธ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอยู่หลาย ๆ ประการด้วยกัน เนื่องจากโดยหลักแท้จริงแล้ว เกษตรทฤษฎีใหม่มีแนวคิดเชิงคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเรื่องของวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม วิถีคิด จิตสำนึกของคน ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ความอดทน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การไม่ฟุ้งเฟ้อในด้านปัจจัยต่าง ๆ สำหรับดำรงชีพรวมถึงดำรงชาติ

มนูญ (2549 : 176-177) ได้กล่าวเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า มิติใหม่ทางความคิดบนพื้นฐานของจริยธรรม ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน (Simplicity) อันเป็นลักษณะเด่นชัดของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริโดยทั่วไป คือ “ต้องง่าย” และนำไปปฏิบัติได้จริง จะไม่ทรงโปรดอะไรที่เป็นศาสตร์ยาก ๆ และนำไปปฏิบัติได้ยากดังที่ได้เคยมีพระราชดำรัสเสมอว่า “ต้องทำให้ง่าย” และ “ไม่คิดตำรา” ซึ่งหมายความว่าไม่ต้องเชื่อศาสตร์หรือทฤษฎีอะไรอย่างโง่หัวไม่ขึ้น ทั้งต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและจะต้องเหมาะสมกับเงื่อนไขของเวลาในขณะนั้นด้วยมีผู้กล่าวว่า ทฤษฎีใหม่เป็นแนวคิดที่แฝงไว้ด้วยปรัชญาในการ “ดำรงชีพ” และ “ดำรงชาติ” ด้วย มิใช่เป็นเพียงทฤษฎีทางเศรษฐกิจ หรือทฤษฎีด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นทฤษฎีแบบองค์รวม (Holistic theory) เพราะมีหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ปรัชญา และยังมีผลในทางส่งเสริมจริยธรรม (Ethics) แห่งความพอและความพอเพียงอีกด้วย (Enough and Subsistence) ซึ่งมีมิติต่างๆ เหล่านี้คือแนวทางพุทธธรรมนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการสันโดษโดย สมถะ เกื้อกูล เสียสละ เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ)

ประเด็นนี้อาจกล่าวเป็นองค์รวมในทางพุทธธรรมว่า ความเป็นทฤษฎีใหม่นี้เริ่มจากความเห็นที่ถูกต้องตามวิถีแห่งเกษตรกรรม (สัมมาทิลี) เพราะเกิดจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าเกษตรกรขาดแคลนน้ำต้องการน้ำในการประกอบอาชีพจากนั้นนำไปสู่พระราชดำริของพระองค์ว่าต้องแก้ไขปัญหาน้ำอย่างไรเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้ (สัมมาสังกัปปะ) ต่อมาก็ทรงพระราชดำริเกี่ยวกับแนวทางที่จะได้มาซึ่งน้ำเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่นั้นเอง (สัมมาวาจา) เป็นการพูดถึงทฤษฎีแห่งความจริง ทฤษฎีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร ซึ่งไม่จบอยู่เพียงเท่านั้น

หลังจากนี้ได้เกิดการปฏิบัติหรือทดลองดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นตัวอย่างก่อนว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด (สัมมากัมมันตะ) โดยโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้เริ่มต้นทดลองในพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ถือเป็นการเกษตรที่ประกอบด้วยความสำเร็จในการเลี้ยงชีพ (สัมมาอาชีวะ) ประการสำคัญที่ขาดไม่ได้เลยคือการเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ต้องกระทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ทำถูกต้องตามหลักทฤษฎีที่พระองค์ทรงพระราชทาน (สัมมาวายามะ) ระลึกเสมอว่าเป็นการเกษตรเพื่อช่วยเหลือตัวเองให้ความอยู่รอดของตัวเองก่อน ไม่ให้ตัวเองเดือดร้อน เป็นการทำให้ตัวเองพอกินพอใช้ในครอบครัว กล่าวคือไม่ได้มองไปถึงการทำเกษตรเพื่อการค้ำน้เอง (สัมมาสติ) และที่สุดก็ต้องใช้ความอดทน ต้องประกอบด้วยความตั้งใจอย่างจริงจัง ตั้งใจมันชอบหรือ สัมมาสมาธิ นั่นเอง

วสิน (2530 :30) ได้กล่าวไว้ในประเด็นเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะว่า สัมมาอาชีวะ หมายถึงการเว้นมิฉาชีพทุกรูปแบบ ประกอบตนอยู่ในสัมมาชีพ อะไรคือมิฉาชีพ? อะไรคือสัมมาชีพ? เป็นเรื่องที่ยากที่จะวินิจฉัยชี้ขาด เป็นเรื่องที่นักปราชญ์ทั้งทางโลกและทางธรรมถกเถียงกันมาก แต่ไม่อาจวินิจฉัยเด็ดขาดลงไปได้ พอยกตัวอย่างได้เป็นบางประการเท่านั้น เช่น การลักขโมย ปล้น น้อ โกง ชักยอก ฯลฯ เป็นมิฉาชีพ ส่วนการประกอบอาชีพโดยสุจริตเป็นสัมมาชีพเป็นสัมมาชีพ แต่แม้ลักษณะของอาชีพเป็นสัมมาชีพแล้ว ถ้าทุจริตในอาชีพนั่นก็จัดเป็นมิฉาชีพได้เหมือนกัน เช่น ประกอบอาชีพทางราชการ แต่กระทำทุจริตนั้น เรียกว่าทำสัมมาชีพให้เป็นมิฉาชีพ หรือทำมิฉาชีพในสัมมาชีพ

ประเด็นเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ (สมพร, 2549 : 43-48) อ้างจาก Schmacher (1974) ได้กล่าวไว้ว่า สัมมาอาชีวะ เป็นธรรมข้อหนึ่งในมรรคแปดของพระพุทธเจ้าเป็นเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ นักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ส่งเสริมให้มนุษย์มีมาตรฐานการครองชีพที่สูงโดยวัดจากจำนวนการบริโภค และถือว่าผู้ที่บริโภคมากจะ “อยู่ดีกินดี” กว่าผู้บริโภคน้อย แต่นักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธมีความเห็นว่า การบริโภคเป็นเพียงมรรคที่จะนำมาซึ่งความอยู่ดีกินดี ดังนั้นจุดมุ่งหมายน่าจะอยู่ที่การทำให้การกินดีอยู่ดีมากที่สุด โดยการบริโภคให้น้อยที่สุด หัวใจของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธคือ ความเรียบง่าย อหิงสาธรรมและทางสายกลาง และนอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (พระพรหมคุณาภรณ์ ปัจจุบัน) ได้กล่าวเกี่ยวกับหิงสาธรรมว่า อหิงสา สัพพะปาณานัง แปลว่าไม่เบียดเบียนชีวิตทั้งปวง ซึ่งสมัยนี้เรียกว่า Ecology System แปลว่า ระบบนิเวศ เมื่อมองในแง่ของพระพุทธศาสนา หลักการทางเศรษฐศาสตร์ก็มาสัมพันธ์กับเรื่องระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่ว่า มีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคม องค์ประกอบทั้งสามในการดำรงอยู่ของมนุษย์จะต้องประสานเกื้อกูลกัน จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตน คือไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเองแต่ให้เป็นไปในทาง

ที่พัฒนาคุณภาพชีวิต และไม่เบียดเบียนคนอื่น คือ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมและไม่ทำให้เสียคุณภาพของระบบธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

เกษตรทฤษฎีใหม่ หากมองอีกแง่มุมหนึ่งในหลักพุทธธรรม เป็นการทำการเกษตรแบบคำนึงถึงชีวิตว่า ควรจะมีสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อยืนยันว่าจะไม่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ นานา เป็นการทำการเกษตรเพื่อรองรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระยะใกล้ไกล เป็นการฉีดวัคซีนป้องกันให้กับคนในครอบครัวมิให้ขาดแคลนปัจจัยการดำรงชีพในอนาคต โดยเฉพาะเรื่องอาหารการกินอย่างน้อยจะต้องพอเลี้ยงครอบครัวหรืออาจกล่าวสั้น ๆ คือการวางแผนอนาคต ซึ่งในแง่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก, 2547 : 31-34. พระพรหมคุณาภรณ์ ปัจจุบัน) ได้กล่าวว่า การมีชีวิตอยู่อยู่กับงานประจำวันที่เป็นหน้าที่ของเราในการช่วยเหลือสังคมประเทศชาติ เป็นการพัฒนาไปด้านหนึ่ง ทำให้ความสามารถหรือศักยภาพของเราปรากฏผลเป็นประโยชน์ แต่พร้อมกันนั้นก็เหมือนกับเป็นสิ่งที่ขัดขวางเราเหมือนกัน ทำให้เราไม่มีโอกาสพัฒนาชีวิตอีกด้านหนึ่ง ที่เราควรจะได้เจริญหรือเข้าถึงซึ่งเป็นที่ตั้งใจ เป็นสิ่งที่ประเสริฐของชีวิต ชีวิตของเราแต่ละชีวิตนั้นยังมีอะไรที่จะก้าวไปให้ถึงได้อีกไกล พระพุทธเจ้าตรัสว่า จุดหมายหรือประโยชน์ที่ชีวิตควรจะได้นั้นมีหลายชั้น ได้แก่

(1) ประโยชน์ที่ตามองเห็น เช่น

1.1 ทรัพย์สินเงินทอง การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

1.2 การยอมรับของสังคม ตำแหน่ง ฐานะ เกียรติยศต่าง ๆ

1.3 ความมีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี เป็นคุณสมบัติสำคัญที่อยู่กับตัวเอง ซึ่งถือกันว่าเป็นลาภอันประเสริฐ (อาโรคยปรมาลาภา) ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ เพราะถ้าร่างกายไม่ดีเสียแล้ว งานการอะไรต่าง ๆ ก็เสียหายหมด แม้แต่ความสุขที่ควรจะมีก็เสวยไม่ได้

1.4 ครอบครัวที่มีความสุข ก็เป็นประโยชน์เบื้องต้นของชีวิตที่ควรจะได้

(2) ประโยชน์ที่เลยจากตามองเห็น ท่านเรียกว่า ประโยชน์เบื้องหน้า คือการทำชีวิตให้มีคุณค่า ทำชีวิตให้ประเสริฐ ให้ดีงาม ให้มีความสุขทางจิตใจ ไม่ใช่มีความสุขแต่เพียงร่างกายหรือภายนอกที่มองเห็นกันผิวเผิน

(3) ชีวิตแห่งความเป็นอิสระ ไม่ผูกพัน ไม่ยึดติดถือมั่น ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจกระแสความเปลี่ยนแปลงแปรปรวนของโลกและชีวิต ที่เรียกว่าโลกธรรม

หลักธรรมดังกล่าวก็จะเห็นว่าเมื่อเทียบกับลักษณะของการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ได้มุ่งเน้นเพื่อให้เกษตรกรดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ไม่ต้องไปพึ่งพาคนอื่นขณะที่เรายังมีความสามารถที่จะทำการเกษตรด้วยตนเองได้ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปตามครรลองของความถูกต้อง โดยไม่ต้องยึดติดอยู่กับการเกษตรแบบเก่า ไม่เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ที่

สำคัญสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขทั้งกายและจิตใจ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทางพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นการดำเนินชีวิตแบบรู้ความจริงว่าเกษตรทำทฤษฎีนั้นเป็นอย่างไร แล้วนำไปสู่การทำตามปฏิบัติ ตามต่อสิ่งที่รู้นั้นอย่างถูกต้องแม่นยำ เมื่อปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นถูกต้องแล้ว ก็ทำให้ปลอดจากปัญหาหรือสามารถแก้ปัญหาได้

ลักษณะดังกล่าว (พระธรรมปิฎก, 2546 : 82) พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า

1. ในการรู้ความจริงนั้น ความจริง รวมทั้งกฎเกณฑ์แห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้นคือสังขารม คนจะต้องพัฒนาตนให้มีปัญญาที่จะรู้และเข้าถึงสังขารม คือเข้าถึงความจริง
2. เมื่อรู้ความจริงแล้ว ก็สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์แห่งความจริงนั้น คือเอาความรู้ในกฎเกณฑ์แห่งความจริงนั้น ไปปฏิบัติ ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตนได้ เรียกว่า จริยธรรม จริยธรรมก็คือการนำเอาความรู้ในสังขารมไปใช้ดำเนินชีวิตให้ได้ผลดี
3. ผลที่เกิดขึ้น คือแก้ปัญหาได้ การแก้ปัญหาได้คือความรู้ทุกข์ เพราะตัวปัญหาคือ สิ่งบีบคั้น เรียกว่า ความทุกข์ เพราะฉะนั้นภาวะที่เป็นจุดหมาย ก็คือความรู้ทุกข์ หมดทุกข์ ความเป็นอิสระภาพคือหมดหรือปลอดพ้นจากความบีบคั้น เรียกว่า “วิมุตติ” แปลว่าความหลุดพ้น จะเต็มธรรม เพื่อให้เข้าชุดกันเป็น วิมุตติธรรม ก็ได้ ซึ่งวิมุตติหรือวิมุตติธรรมนี้ ในภาษาไทยเรียกว่าอิสระภาพ ถ้าเรียกให้เป็นภาวะในทางบวก ก็คือความเป็นสุข แต่ที่จริงคือรู้ทุกข์นั่นเอง หมายความว่าหมดปัญหาไปร่องโล่งไปได้ ไม่ถูกบีบคั้นหรือจะพูดเรียงหัวข้อสั้น ๆ ได้คือ รู้สังขารม ทำตามจริยธรรม เข้าถึงวิมุตติธรรม

กล่าวโดยรวมคือ การเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นถือเป็นทฤษฎีแห่งสุจริต ต้องทำการโดยชอบไม่มีการเบียดเบียนผู้อื่น ไม่มีการเบียดเบียนตัวเอง คือทำทำที่มีกำลังกายกำลังทรัพย์ทำได้ เป็นวิถีแห่งสังคมเกษตรกรที่พร้อมด้วยความสัน โद्य คุณธรรมจริยธรรม ถือการประกอบอาชีพที่สุจริตหรือที่เรียกว่าสัมมาอาชีพะเป็นสำคัญ

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฐินและคณะ (2528) ที่ศึกษาเรื่องความรู้พื้นฐานในการปลูกพืชตลอดปีของเกษตรกรที่ราบลุ่มเชียงใหม่ : เฉพาะกรณีหมู่บ้านแม่กึ่ง อำเภอสันป่าตองและหมู่บ้านหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรหมู่บ้านแม่กึ่ง อำเภอสันป่าตอง มีความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกับเกษตรกรหมู่บ้านหารแก้ว อำเภอหางดงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กฤษกร (2544) ได้ศึกษาการเรียนรู้ทางการเมืองของนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทางอินเทอร์เน็ต พบว่ากลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาใช้งานอินเทอร์เน็ต โดยเปิดรับ

ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์กับระดับการเรียนรู้ทางการเมือง แสดงให้เห็นว่าการใช้เว็บไซต์ทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางการเมือง

กฤตดา (2543) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ผลการศึกษาพบว่า อายุพรรษาของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของเจ้าอาวาส โดยที่พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับข้อความที่ว่าบุคลิกภาพของเจ้าอาวาสเป็นแบบอนุรักษ์นิยม

ชมพูนุช (2539) ได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ของครูวิทยาศาสตร์และพฤติกรรมการวัดคะแนนการสืบเสาะหาความรู้ในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ครูปฏิบัติมากที่สุดในชั้นปฏิบัติการทดลอง คือครูได้ให้นักเรียนปฏิบัติการทดลอง ซึ่งเป็นผลทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการปฏิบัติการทดลองผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่เป็นการผ่านเกณฑ์ในระดับขั้นต่ำเท่านั้น

ชุมพล (2545) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร แรงจูงใจในการทำงานการเกษตรทฤษฎีใหม่ ความไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่และความสนใจในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของเกษตรกรที่มีต่องานด้านการเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

ดวงหทัย (2542) ได้ศึกษาการเปิดรับข่าวสารกับการเข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของเกษตรกรในเขตอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเข้าร่วมในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

ธนันต์ (2542) ได้ศึกษาการจัดการการลงทุนสำหรับระบบเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ราบลุ่ม เขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่ส่วนที่ 1 จำนวน 5 ไร่ ได้จัดสรรให้ปลูกข้าวเหนียวในปี ในช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนตุลาคม ปลูกมันฝรั่งพันธุ์สปุนต้า จำนวน 3.14 ไร่ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน – เดือนกุมภาพันธ์ ปลูกหอมแดงจำนวน 2.52 ไร่ และปลูกถั่วเหลือง จำนวน 2.28 ไร่ ในช่วงเดือนมีนาคม – มิถุนายน

ส่วนที่ 2 จำนวน 5 ไร่ ได้จัดสรรสำหรับพืชล้มลุก คือ พริกขี้หนูสวน จำนวน 3 ไร่ ในระยะ 4 ปีแรก และลดเหลือ 1 ไร่ในปีถัดไป พืชยืนต้นระยะสั้น คือ กัญชวลีหอมทอง จำนวน 400 ต้น และ พืชยืนต้นระยะยาว คือ มะม่วงเขียวเสวย จำนวน 400 ต้น และส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นสระเก็บกักน้ำ ขนาด

3 ไร่ โดยมีโรงเรือนเลี้ยงสัตว์บนสระน้ำ ขนาดความกว้าง 5 เมตร ยาว 10 เมตร ซึ่งเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ จำนวน 41 ตัวและเลี้ยงปลาในสระน้ำ จำนวน 2,041 ตัว

เบญจพร (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสระน้ำในโครงการเกษตร ทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่จากหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์

เบญจมา (2544) ได้ศึกษาความรู้และปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ในการส่งจ่ายยาต้านจุลชีพของ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานนั้น เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจังหวัดมุกดาหารที่เคย หรือไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานในโรงพยาบาล หรือสำนักงานสาธารณสุขนั้น มีความรู้ในการส่งจ่ายยาต้านจุลชีพไม่แตกต่างกัน

บุปผา (2540) ได้ศึกษาพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะของประชาชนจังหวัดนครปฐม ผล การศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับยาปฏิชีวนะได้แก่อายุ โดยผู้มีอายุน้อย จะมี ความรู้เกี่ยวกับยาปฏิชีวนะดีกว่าผู้ที่มีลักษณะตรงกันข้าม

ประกิต (2542) ที่ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์จังหวัดลำปางในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่อ โทรทัศน์มาก เพราะเป็นสื่อที่สามารถ ถ่ายทอดข่าวสารที่ให้ทั้งภาพและเสียงซึ่งมีความสนใจมากกว่าสื่ออื่น ๆ

พิริวัฒน์ (2544) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของการเกษตรทฤษฎี ใหม่ในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า การเกษตรทฤษฎีใหม่มีความเป็นไปได้ทางด้าน เศรษฐกิจมากกว่าการทำเกษตรกระแสหลัก และเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ของเกษตรกรเพื่อทำให้การเกษตรเกิดความยั่งยืนได้ภายใต้เงื่อนไขความเหมาะสมของ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและสังคมของพื้นที่ที่ทำการเกษตร

มนูญ (2549) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจาก พระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า โดยกล่าวสรุปไว้ว่า “ทฤษฎี ใหม่” ซึ่งถือได้ว่าเป็น “สัมมาทฤษฎี” ก็คือเป็นแนวคิดที่แฝงไว้ซึ่งปรัชญาในการ “ดำรงชีวิต” และ “ดำรงชาติ” เพราะไม่ใช่เป็นเพียงทฤษฎีทางเศรษฐกิจหรือทฤษฎีทางการเกษตรเพียงด้านหนึ่ง ด้านใด โดยเฉพาะหากแต่เป็นทฤษฎีแบบองค์รวม (Holistic Theory) เพราะมีมิติทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ศาสนา ปรัชญาในการดำรงชีวิต อีกทั้งยังมีผลในการส่งเสริมจริยธรรม (Ethics) แห่ง ความไม่โลภ ไม่มั่งได้และพอเพียง (Enough & Subsistence) อีกด้วย แต่ที่น่าสนใจยิ่งกว่าประการ ใดก็คือ แนวคิดทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม ได้นำมามีผลในพระพุทธรศาสนา มาประยุกต์ใช้อย่างประสานกลมกลืน สอดคล้องและเป็นไปในแนวเดียวกันกับวิธีแห่งพุทธะ และ

เศรษฐศาสตร์แนวพุทธอย่างน่าอัศจรรย์ นับเป็นพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพอันลึกล้ำ หาที่เปรียบมิได้

รัตนา (2546) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การลงทุนของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรเพื่อทำให้การเกษตรเกิดความยั่งยืนได้ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม

ทิวะ (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในอำเภอยะนิง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความรู้จากการพบปะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การอ่านเอกสาร การฟังรายการวิทยุกระจายเสียง การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังบรรยาย การเยี่ยมชมแปลงตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ การชมวิถีทัศน์ การชมรายการวิทยุโทรทัศน์ การชมนิทรรศการ การศึกษาด้วยตนเองและเพื่อนบ้าน

สมเกียรติ (2540) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบทัศนคติของชาวเขาเผ่าม้งกับเผ่ากะเหรี่ยงต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในตำบลแม่แดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ชาวเขาเผ่าม้งมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อย โดยผู้ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ส่งผลให้เจ้าหน้าที่เพิกเฉย เนื่องจากชาวเขาเผ่าม้งไม่สนใจจะรับรู้ข่าวสารที่จะไปให้ความรู้เพิ่มเติม

สายชล (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ร้อยละ 80.9 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่

เสรี (2536) ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลการศึกษาพบว่า มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตลอดมาด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ตามสภาพแวดล้อมและแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อศัสตราต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดการเรียนรู้สืบต่อกันมา

สันติ (2539) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิทยุ หนังสือพิมพ์และการฝึกอบรมตามลำดับ

สิริรัตน์ (2546) ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรตัวอย่างร้อยละ 47.6 มีความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่อยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่เกษตรกรส่วนใหญ่รู้คือ เกษตรทฤษฎีใหม่ จำเป็นต้องปลูกข้าว ต้องมีสระน้ำที่ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกษตรทฤษฎีใหม่ไม่ใช้การเกษตรเพื่อการค้า ด้านการ

ปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่อยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากขนาดและสภาพพื้นที่ แหล่งน้ำไม่เอื้ออำนวยสำหรับเกษตรกรบางราย นอกจากนี้สภาพพื้นที่ของจังหวัดลำพูน มีการปลูกข้าวมาก ทำให้การปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ค่อนข้างยาก จึงทำให้ระดับการปฏิบัติเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรค่อนข้างต่ำ

สุทธิศักดิ์ (2540) ได้ศึกษาความรู้ ทักษะคิดและการยอมรับปฏิบัติการเกษตรผสมผสานในเชิงอนุรักษ์ของเกษตรกรอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความรู้ของเกษตรกร

สุพรรณ (2545) ได้ศึกษาการพัฒนาสื่อประสม เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ร.9 ผ่านระบบเครือข่าย ผลการศึกษาพบว่า สื่อประสมช่วยให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ได้มากขึ้น ซึ่งเกษตรทฤษฎีใหม่ในปัจจุบันเป็นแนวทางเลือกใหม่สำหรับเกษตรกร เพื่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียงที่แตกต่างจากอดีตที่ไม่เคยมีมาก่อน สื่อประสมสามารถสร้างบรรยากาศใหม่ในการเรียนรู้ได้มาก

สุพัตรา (2544) ได้ศึกษาการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้รับผิดชอบโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ฯ ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ฯ โดยร้อยละ 72 มีความรู้ในระดับปานกลาง ซึ่งความรู้ที่มีเกิดจากการศึกษาด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 75

อนุศิษฐ์ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์เป็นไปภายใต้ขอบเขตของระเบียบ กฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และพระสงฆ์ยังเป็นที่ยอมรับตามระเบียบของสังคมกับความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชน

อนันต์ (2545) ได้ศึกษาการสื่อสารในการอบรมเพื่อเผยแพร่เกษตรทฤษฎีใหม่ในรัชกาลที่ 9 ณ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ได้ยืมในเรื่องของเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโทรทัศน์และจากหน่วยงานที่มาให้ความรู้ตามหมู่บ้าน เกษตรกรบางรายที่ไม่เคยได้ยืมเพราะว่าใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำการเกษตร ไม่ค่อยได้ดูสื่อ

อรุณ (2546) ได้ศึกษาการตัดสินใจต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษา เกษตรกรมีความรู้พื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมี

ความรู้มากที่สุดเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ และแหล่งความรู้พื้นฐานที่เกษตรกรได้รับอันดับหนึ่งคือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved